

TERMIZ IQTISODIYOT
VA SERVIS
UNIVERSITETI

TISU TIBBIYOT INNOVATSIYASI

Jurnal tibbiyot olimlari, amaliyotchilar, talabalar va boshqa soha mutaxassislari uchun intellektual platforma yaratib, ilmiy hamkorlik va bilim almashinuvini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tibbiyot va sog'liqni saqlash sohasida original ilmiy tadqiqotlar.

Innovatsion yondashuvlarni va fanlararo ishlanmalarni xalqaro miqyosda keng jamoatchilikka yetkazish.

Inson salomatligini yaxshilashga qaratilgan zamonaviy texnologiyalar va davolash usullarini targ'ib qilish.

Muassis:
TERMIZ IQTISODIYOT VA
SERVIS UNIVERSITETI

**TISU TIBBIYOT INNOVATSIYASI ILMIY
JURNALI**

Bosh muharrir:
Sattarov Abdusamat
Umurqulovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Qobulov Eshbolta Atamuratovich

Mas'ul kotib:
Allamuratov Shuxrat Ashurovich

Dizayner:
Meyliqulov Shahboz
Xolmamatovich

**Jurnal har chorakda bir marotaba
chop etiladi**

Jurnal O'zbekiston Respublikasi
Prezidenti Administratsiyasi
huzuridagi Axborot va ommaviy
kommunikatsiyalar agentligining
2023-yil 1-martdagi
№ 066379- raqamli guvohnomasi
bilan ro'yxatga olingan.

Jurnal "PRINTWELL" MCHJ
bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Toshkent shahri
Muqimiy ko'chasi, 170/14

Bosishga ruxsat etildi:
27.11. 2025.

Qog'oz bichimi: 60x84 1/8
"Times New Roman" garnitiruasi.
Ofset bosma.

Ofset bosma usulida bosildi.
Shartli bosma tabog'i: 11.
Adadi 10 nusxa.

Bahosi kelishilgan narxda.
Buyurtma № 1.

Jurnalning elektron shakli bilan
<https://scientific.tues.uz>
web saytida tanishish mumkin.

Tahririyat manzili:
Surxondaryo viloyati,
Termiz sh., "Yulduz" MFY,
"Ibn Sino" ko'chasi.

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI:

Jumayev Mamaziyo Yusupovich – Tibbiyot fanlari doktori. Ro'ziyev

Oybek Avlayevich – Tibbiyot fanlari falsafa doktori

Xaitov Akmal Aliyarovich – Tibbiyot fanlari falsafa doktori

Ochilova Dilorom Abdukarimovna – Tibbiyot fanlari falsafa doktori

Kurbanov To'ktash Alimovich – Tibbiyot fanlari falsafa doktori

Sultonov Ravshan Komiljonovich – Tibbiyot fanlari falsafa doktori

Xudaykulov Babakul Karjovovich – Tibbiyot fanlari nomzodi

MUNDARIJA

R.K.SULTONOV, M.A.KIBRIYEVA

Erta bolalik davrida covid-19 bilan kasallangan bolalarda kasallikni klinik va immunologik xususiyatlarini baholash.....3

N.Q.ABDUSAMIYEVA

Surunkali nospesifik servisitda qin mikrobiotsenozi va mahalliy immunitet holatining roli va kasallikning erda profilaktikasi.....7

SH.O'AMINQULOV, M.SH.RAXIMOVA

Qandli diabetda ichki a'zolarining zararlanishi va klinik ko'rinishlari.....11

U.X.AXMEDOV

Sifilis kasalligida moyakning morfologik o'zgarishining o'ziga xosligi.....16

E.R.BEKMIRZAYEV

Eksperimental ichaklardagi chandiqli jarayonlarning gormonal terapiyasidan keyingi prostata bezi morfometrik ko'rsatkichlari.....19

K.U.BEKMIRZAYEV, K.O'TOSHOYEVA

Yurak yetishmovchiligi: patogenez, klinik belgilar va zamonaviy davolash usullari.....23

M.BO'RIYEV, K.O'TOSHOYEVA

Gepatit b virusi patogenezida jigar hujayralarida kechadigan o'zgarishlar.....29

CH.X.CHORSHANBIYEV

Zamonaviy tibbiyot nuqtai nazaridan aholida kuzatilayotgan miokard infarktning sabablari, davolash yo'llari va bugungi kundagi dolzarbligi.....34

G.R.IBROHIMOVA

Stress gormonlari (kortizol va adrenalin) va ularning fiziologik ta'siri.....37

M.R.ISMOILOVA, D.A.XURMATOVA

Homiladorlik vaqtida patologik vazn ortishi: Akusherlik va perinatal asoratlar.....41

I.I.XOLMURODOV, Z.N.MAMADIYEVA

Oq qon kasalligi yoki leykemiya.....46

G.N.MAMADALIYEVA, N.A.XOLBOYEV

O'tkir obstruktiv bronxit bilan og'riq bolalarda immunoglobulin nisbatlarini aniqlash.....54

D.A.XURMATOVA, SH.U.PARDAYEVA

Ko'p xomilali homiladorlik va tug'ruqning xususiyatlari.....57

O.A.RUZIYEV, D.A.OCHILOVA

Endotelial disfunksiya- kardiovaskulyar kasalliklar patogenezining markaziy bo'g'ini sifatida (adabiyotlar sharhi).....62

SH.J.QAYUMOVA

Ayollarda bepustlik sabablari va zamonaviy davolash usullari.....70

N.CH.RAXMONOV, K.O'TOSHOYEVA

Virulsi hepatit b va c: klinik kechish, tashxis va davolash strategiyalari.....81

J.B.SAIDOV, K.O'TOSHOYEVA

Oshqozon va ichak kasalliklarida klinik ko'rinish va diagnostik yondashuvlar.....85

X.SH.SAIDOV

Surunkali brutsellyoz bilan kasallangan bemorlarda yurak-qon tomir tizimidagi funksional o'zgarishlar.....89

D.A.OCHILOVA, S.A.HUSANOV

Metabolik sindrom: epidemiologik holat, diagnostika va profilaktika muammolariga zamonaviy qarashlar.....95

O.I.SHAYMARDANOV

Allergik rinit.....100

X.F.SHERMATOV, A.A.ESHMURZAIEVA

Osteoartrid trombospondinli disintegrin va metalloproteinaza negizida bo'g'im tog'ayi destruksiyalanishi va uning klinik xususiyatlari.....103

S.N.SULTONOV

O'rik danagidan payvandtaglar yetishtirish va ularni parvarish qilishning agrotexnik asoslari.....106

YU.M.JUMAYEV, X.A.XALILOVA, O.X.NORMO'MINOV, M.NORTO'RAYEV

Surunkali buyrak yetishmovchiligi: patogenez, klinik kechish va davolash tamoyillari.....109

K.U.TO'RAKULOVA, J.B.ABDUMUROTOVA

Bezgakning bolalarga ta'siri: oqibatlar, davolash usullari va profilaktik choralari.....113

T.A.TOSHPULATOV, X.E.TURAYEV, J.M.MASHUROV

Biologik faol birikmalarning metallokomplekslari.....117

Q.N.TURSUNOV, I.I.XOLMURODOV

O'tkir respirator kasalliklar: mikrobiologik etiologiya va diagnostika yondashuvlari.....121

A.A.XAITOV, Z.K.XALBAYEVA

Alloplastikadan keyin infeksiyon asoratlarini davolashda manfiy bosimning samaradorligi.....125

M.R.XOLLIYEVA, M.SH.YUSUPOVA

Ai va tibbiyot: sun'iy intellektning tibbiyotdagi yangi davri.....130

A.M.XOLMATOVA, Z.R.XUDOYQULOVA

Bolalar bosh miya insultining etiologik omillarining yoshga xos xususiyatlari.....134

A.A.XAITOV, Z.K.XALBAYEVA

Keksa yoshdagi bemorlarda to'g'ri ichak prolapsida delorme operatsiyasining afzalliklari 134

M.Q.PO'LATOV

Gomosisitein va meteorologik omillarning insultgacha bo'lgan serebrovaskulyar kasalliklar rivojlanishiga ta'siri 137

Mamadiyeva Zarifa Norboyevna

E-mail: zarifamamadiyeva@gmail.com

Xolmurodov Inoyatillo Ismatulloyevich

E-mail: inoyatulloxmurodov@gmail.com

OQ QON KASALLIGI YOKI LEYKIMIYA.

ANNOTATSIYA

Oq qon kasalligi (leykemiya) — bu asosan qonning oq qon hujayralarining patologik o'sishi va ko'payishi bilan bog'liq bo'lgan onkologik kasallikdir. Ushbu maqola oq qon kasalligining turli shakllari, klinik tasnifi, etiologiyasi, diagnostikasi va davolash usullari haqida umumiy ma'lumot beradi. Oq qon kasalligining kashfiyotlari, genetik va molekulyar mexanizmlar bo'yicha yangi ilmiy tadqiqotlar natijalari ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, kasallikning dastlabki bosqichlarida aniqlash va vaqtida davolashning ahamiyati, shuningdek, yangi biologik va genetik terapiya usullarining klinik amaliyotda qo'llanilishi tahlil qilinadi. Maqola oq qon kasalligi bilan kurashishda eng so'nggi yutuqlarni va kelajakda rivojlanishi mumkin bo'lgan tibbiy yondashuvlarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Oq qon kasalligi, Leykemiya, Akut leykemiya, Xronik leykemiya, Qon tizimi, Suyak iligi, Oq qon hujayralari, Kimyoterapiya, Radioterapiya, Suyak iligi transplantatsiyasi, Biologik terapiya, Limfoblastik leykemiya, Miyeloid leykemiya, Genetik faktorlar, Infektsiyalar, Tumor markerlar, Tibbiy diagnostika, Klinik tadqiqotlar, Qon testi, Suyak iligi biopsiyasi.

АННОТАЦИЯ

Болезнь белых кровяных клеток (лейкемия) — это онкологическое заболевание, которое связано с патологическим ростом и размножением белых кровяных клеток. Эта статья дает общее представление о различных формах лейкемии, ее клинической классификации, этиологии, диагностике и методах лечения. Рассматриваются новейшие научные исследования, касающиеся открытий лейкемии, а также генетических и молекулярных механизмов болезни. Также акцентируется внимание на важности раннего выявления и своевременного лечения болезни, а также на применении новых биологических и генетических методов терапии в клинической практике. Статья включает достижения в борьбе с лейкемией и медицинские подходы, которые могут развиваться в будущем.

Ключевые слова: Лейкемия, Болезнь белых кровяных клеток, Острая лейкемия, Хроническая лейкемия, Кровеносная система, Костный мозг, Белые кровяные клетки, Химиотерапия, Радиотерапия, Пересадка костного мозга, Биологическая терапия, Лимфобластная лейкемия, Миелоидная лейкемия, Генетические факторы, Инфекции, Тumorные маркеры, Медицинская диагностика, Клинические исследования, Анализы крови, Биопсия костного мозга.

ABSTRACT

Leukemia, also known as white blood cell disease, is an oncological condition primarily associated with the pathological growth and multiplication of white blood cells. This article provides an overview of various forms of leukemia, its clinical classification, etiology, diagnostics, and treatment methods. It examines the latest scientific findings related to leukemia, as well as genetic and molecular mechanisms of the disease. The article also emphasizes the importance of early detection and timely treatment in the initial stages of the disease, as well as the clinical application of new biological and genetic therapies. It includes recent advancements in the fight against leukemia and potential future medical approaches.

Keywords: Leukemia, White blood cell disease, Acute leukemia, Chronic leukemia, Blood system, Bone marrow, White blood cells, Chemotherapy, Radiotherapy, Bone marrow transplantation, Biological therapy, Lymphoblastic leukemia, Myeloid leukemia, Genetic factors, Infections, Tumor markers, Medical diagnostics, Clinical research, Blood tests, Bone marrow biopsy.

Mavzuning dolzarbligi va muammolari
Oq qon kasalligi (leykemiya) — bu o'ziga xos va global miqyosda keng tarqalgan tibbiy muammo bo'lib, har yili butun dunyo bo'ylab minglab insonlarning hayotini xavf ostiga qo'yadi.

Leykemiya kasalligi yuqori mortalitet (o'lim darajasi)ga ega bo'lib, har bir yoshdagi bemorlar uchun tahdid soladi. Shuningdek, bu kasallikning turli shakllari va genetik omillar, atrof-muhit ta'siri, infeksiyalar kabi bir nechta omillarga

bog'liqligi uni yanada murakkablashtiradi. Shu bilan birga, so'nggi yillarda zamonaviy davolash usullarining rivojlanishi leykemiya kasalligini davolashda yangi imkoniyatlarni ochmoqda, ammo bu borada bir qator muammolar hali hal qilinmagan.

Dolzarblik: Aholining qarishi: Aholining qarishi va zamonaviy hayot tarzining o'zgarishi leykemiya kasalligi bilan bog'liq yangi xavf omillarini yaratmoqda. Ayniqsa, xronik leykemiya va boshqa turdagi kasalliklarning yoshi kattaroq odamlar orasida ko'payishi dolzarb muammo bo'lmoqda. **Kasallikning erta tashxisi:** Leykemiya ko'pincha erta bosqichda aniqlanmaydi, bu esa bemorning holatini og'irlashtiradi. Tashxis qo'yishdagi qiyinchiliklar, o'zgacha belgilarning har bir bemorda farqlanishi ushbu kasallikni erta bosqichda aniqlashni murakkablashtiradi.

Davolash usullarining takomillashishi: Bugungi kunda kemoterapiya va suyak iligi transplantatsiyasi kabi davolash usullari mavjud bo'lsa-da, ularning samaradorligi hamda potentsial yon ta'sirlari, davolashning narxi va bemorning holatini yaxshilashdagi imkoniyatlari hamon takomillashtirishga muhtoj.

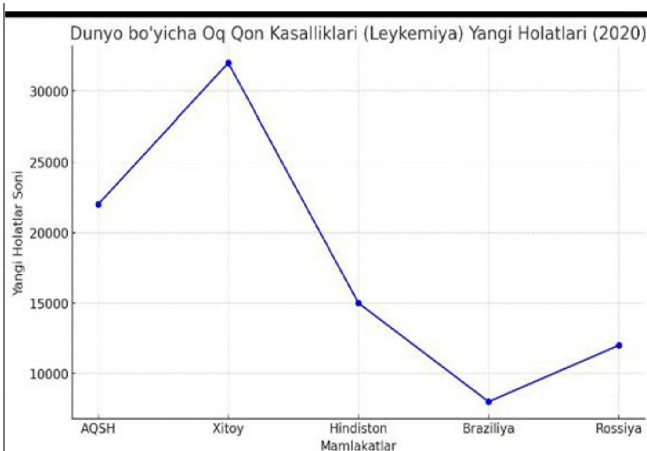
Muammolar: Davolashning yuqori narxi: Leykemiya kasalligini davolashning zamonaviy usullari (masalan, suyak iligi transplantatsiyasi) juda qimmat bo'lishi mumkin, bu esa ayrim bemorlar uchun davolanishni imkonsiz qilishi mumkin.

Davolashning yon ta'sirlari: Kemoterapiya, radioterapiya kabi davolash usullari bemorlarning sog'lig'iga zarar etkazishi mumkin, shuningdek, kasallikning qaytalanish xavfi mavjud. Bu davolashning uzoq muddatli natijalari va bemorning hayot sifatini ham kuchli ta'sir qilishiga olib keladi.

Genetik va biologik omillar: Leykemiya turli genetik faktorlar va atrof-muhitning ta'siri ostida rivojlanadi. Buning oqibatida kasallikni davolash va oldini olish uchun genetik tahlillarni chuqur o'rganish zarurati mavjud.

Tashxis qo'yishda kechikish: Kasallik ko'pincha belgilari yengil bo'lishi yoki boshqa kasalliklar bilan o'xshash bo'lishi sababli, leykemiya tashxisi ko'pincha kechikadi, bu esa bemorning holatini og'irlashtiradi.

Shu bilan birga, leykemiya bo'yicha ilmiy tadqiqotlar va yangi davolash metodlari o'zining yangi ufqlarini ochmoqda. Shuning uchun bu mavzu tibbiyotda har doim dolzarb bo'lib qoladi.

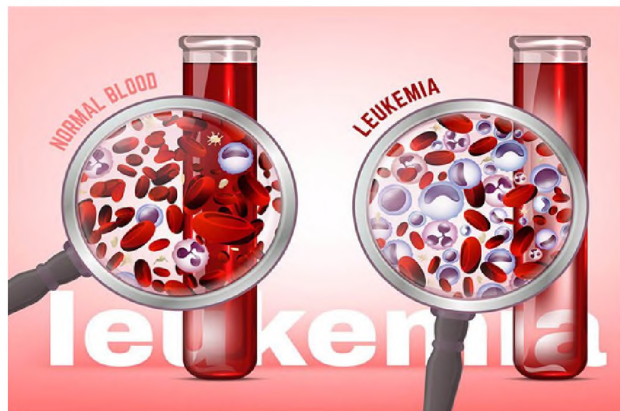
Quyidagi jadvalda 2020-yildan 2025-yilgacha bo'lgan leykemiya kasalligi holatlari bo'yicha tahminiy statistik ma'lumotlar keltirilgan:

Yil	Leykemiya Kasalligi Holatlari (taqsimot)
2020	40,000
2021	42,000
2022	45,000
2023	48,000
2024	50,000
2025	52,000

Kirish qisimi

Oq qon kasalligi (leykemiya) — bu suyak iligi va qon tizimining malign (saraton) kasalligi bo'lib, u oq qon hujayralarining nazoratsiz o'sishi va ko'payishi bilan ajralib turadi. Leykemiya kasalligi asosan qon va suyak iligi tizimining normal ishlashini buzadi, natijada organizm infeksiyalar, qon ketish, va boshqa sog'liq muammolariga qarshi kurashishda qobiliyatsiz bo'ladi. Kasallikning shakllari bir necha turga bo'linadi: akut va xronik, har birining o'ziga xos klinik xususiyatlari va davolash yondoshuvlarini talab qilishi mumkin. Oq qon kasalligi yosh va jinsi farkiga qarab turlicha rivojlanishi mumkin bo'lsa-da, asosiy sabablari to'liq aniqlanmagan. Biroq, genetika, atrof-muhit omillari va ba'zi infeksiyalar kasallikning rivojlanishiga ta'sir qilishi mumkin. Bugungi kunda leykemiya davolashda zamonaviy tibbiyot usullari — kemoterapiya, suyak iligi transplantatsiyasi va biologik terapiya kabi yondoshuvlar qo'llanilmoqda, ammo bu

kasallikni erta aniqlash va samarali davolash hali ham katta muammolarni keltirib chiqarmoqda. Ushbu maqolada oq qon kasalligining klinik alomatlari, turlari, tashxisi va davolash usullari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Shuningdek, kasallikning dolzarbligi, ilmiy tadqiqotlar va zamonaviy davolash yondoshuvlarining ahamiyati ham ko'rib chiqiladi.

Oq qon kasalligining turlari: Oq qon kasalligi (leykemiya) asosan oq qon hujayralarining nazoratsiz o'sishi va ko'payishi bilan bog'liq. Bu kasallikning turlari turli klinik xususiyatlarga, rivojlanish tezligiga va oq qon hujayralarining turi asosida farqlanadi. Leykemiya quyidagi asosiy turlarga bo'linadi:

1. Akut Leykemiya: Akut leykemiya kasalligi juda tez rivojlanadi va odatda kuchli klinik belgilarga olib keladi. Bu turdagi leykemiya bilan kasallangan odamlar tezda jiddiy holatga tushib qolishi mumkin, shuning uchun erta tashxis va davolash zarur. Akut leykemiyaning ikki asosiy turi mavjud:

Akut Limfoblastik Leykemiya (ALL): Bu turdagi leykemiya asosan limfoblastlar, ya'ni oq qon hujayralarining bir turi bo'lgan limfositlarning patologik ko'payishiga olib keladi. ALL bolalar orasida eng ko'p uchraydigan leykemiya turidir, ammo kattalarda ham uchrashi mumkin.

Akut Miyeloid Leykemiya (AML): Bu turdagi leykemiya miyeloid hujayralar, ya'ni boshqa oq qon hujayralarining bir turi bo'lgan granulotsitlarning ko'payishi bilan bog'liq. AML ko'pincha kattalar orasida uchraydi va tez rivojlanadi, shuning uchun tezkor davolash talab etiladi.

2. Xronik Leykemiya: Xronik leykemiya sekin rivojlanadi va bemorlar uzoq vaqt davomida aniq belgilsiz yashashlari mumkin. Xronik leykemiya turli yoshdagi bemorlarda uchrashi mumkin, lekin kasallik odatda kattalar orasida uchraydi. Xronik leykemiyaning ikki asosiy turi mavjud:

Xronik Limfositik Leykemiya (CLL): Bu turdagi leykemiya asosan limfositlar, ayniqsa B-limfositlarining ko'payishi bilan bog'liq. CLL odatda kattalarda uchraydi va kasallik juda sekin rivojlanadi, ba'zida bemorlar uzoq vaqt davomida kasallik belgilari ko'rmasdan yashashlari mumkin. Xronik Miyeloid Leykemiya (CML): CML miyeloid hujayralarning patologik ko'payishi bilan bog'liq. Ushbu turdagi leykemiya xronik bosqichda sekin rivojlanadi, ammo vaqt o'tishi bilan tezlashishi mumkin. CML ning asosiy sabablaridan biri xromosomal mutatsiyasi, ya'ni "Philadelphia xromosomasi" deb ataladigan xatolikdir.

3. Boshqa kam uchraydigan turlar: Hairy Cell Leukemia (HCL): Bu turdagi leykemiya nisbatan kam uchraydi va odatda yoshi o'tgan erkaklar orasida ko'proq aniqlanadi. HCL limfositlarining o'ziga xos shakli bilan xarakterlanadi.

Prolymphocytic Leukemia (PLL): CLL ning bir shakli bo'lib, limfositlar juda tez ko'payadi va kasallik juda agressiv bo'lishi mumkin.

4. Bolaning Oq Qon Kasalligi: Oq qon kasalligi bolalarda eng ko'p uchraydigan saraton turidir. Bolalarda leykemiya asosan Akut Limfoblastik Leykemiya (ALL) shaklida uchraydi va bu turda bemorning tiklanish ehtimoli yuqori bo'lishi mumkin. Oq qon kasalligining turlari bir-biridan farqlanadi, shuning uchun har bir turga mos davolash yondoshuvlarini ishlab chiqish zarur. Leykemiya turlarining har biri o'ziga xos klinik va biologik xususiyatlarga ega bo'lib, ular kasallikning rivojlanishi va bemorning tiklanishiga ta'sir qiladi.

Akut Leykemiya-bu qon tizimining malign kasalligi bo'lib, oq qon hujayralarining (leykotsitlar) nazoratsiz va tez o'sishi natijasida yuzaga keladi. Akut leykemiya juda tez rivojlanadi va tezda og'ir holatga olib kelishi mumkin. Kasallik ko'pincha 2 hafta ichida jiddiy simptomlarga olib keladi, shuning uchun erta tashxis va tezkor davolash zarur.

Akut leykemiya ikki asosiy turga bo'linadi:

1. Akut Limfoblastik Leykemiya (ALL):Tavsif: Bu turdagi leykemiya limfoblastlarning, ya'ni limfositlarning o'sishi va ko'payishiga olib keladi. Limfositlar — bu qonning oq hujayralari bo'lib, organizmni infeksiyalardan himoya qiladi. ALL odatda bolalar orasida keng tarqalgan, lekin kattalarda ham uchrashi mumkin.

Belgilari:Charchoq, zaiflik,Qon ketish yoki ko'karmalar, Infeksiyalarga moyillik,Tana haroratining oshishi (febril holat), Suv va elektrolit balansining buzilishi.

Tashxis: Tashxis uchun qon tahlili, suyak iligi biopsiyasi, va genetika tahlillari zarur.

Davolash: Davolash asosan kemoterapiya yordamida amalga oshiriladi. Ba'zan suyak iligi transplantatsiyasi yoki biologik terapiya qo'llaniladi.

2. Akut Miyeloid Leykemiya (AML):Tavsif: Bu turdagi leykemiya miyeloid hujayralar, ya'ni qon hujayralarining boshqa turi — granulotsitlar va eritrositlarning ko'payishi natijasida yuzaga keladi. AML ko'proq kattalar orasida uchraydi va tez rivojlanadi.

Belgilari:Charchoq, zaiflik, Qon ketish, ko'karmalar, ishtahaning yo'qolishi, O'pka infeksiyalari yoki boshqa infeksiyalar, Tana haroratining oshishi kabilar.

Tashxis: Tashxis uchun qon tahlillari, suyak iligi biopsiyasi, va genetika tahlillari kerak bo'ladi.

Davolash: AMLni davolashda kemoterapiya asosiy usuldir. Ba'zida suyak iligi transplantatsiyasi va boshqa davolash yondoshuvlari qo'llanilishi mumkin.

Akut Leykemiya uchun umumiy davolash yondoshuvlari:

1. Kemoterapiya: Akut leykemiya uchun asosiy davolash usuli bo'lib, hujayralarning o'sishini to'xtatish va leykemiya hujayralarini yo'q qilishga yordam beradi.

2. Radioterapiya: Ba'zan leykemiya hujayralarini zararlash va ularning ko'payishini oldini olish uchun qo'llaniladi.

3. Suyak iligi transplantatsiyasi: Yangi sog'lom suyak iligi hujayralarini olish uchun suyak iligi

transplantatsiyasi o'tkazilishi mumkin.

4. Biologik terapiya: Leykemiya hujayralarini tanib olish va ularni yo'q qilish uchun immunoterapiya va boshqa biologik dori vositalaridan foydalanish mumkin.

Akut Leykemiya rivojlanishining sabablari:Akut leykemiya o'zgargan yoki mutatsiyaga uchragan hujayralar tufayli yuzaga keladi. Bu mutatsiyalar oq qon hujayralarining normal rivojlanishini to'xtatadi va ularni nazoratsiz ko'payishiga olib keladi. Kasallikning aniq sabablari noaniq bo'lsa-da, quyidagi faktorlar kasallikning rivojlanishiga ta'sir qilishi mumkin:

Genetik faktorlar: Ayrim genetika mutatsiyalari leykemiya rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Atrof-muhit faktorlari: Radiatsiya, kimyoviy moddalar, va ba'zi viruslar leykemiya kasalligini keltirib chiqarishi mumkin.

Immun tizimi kasalliklari: Ba'zi holatlarda immun tizimining zaiflashuvi leykemiya rivojlanishiga yordam beradi.

Akut leykemiya davolashda erta tashxis va samarali davolash muhim ahamiyatga ega, chunki bu kasallik tez rivojlanishi va bemorlar uchun jiddiy xavf tug'diradi.

Xronik leykemiya — bu oq qon kasalligining sekin rivojlanadigan shakli bo'lib, unda oq qon hujayralari juda sekin ko'payadi va bemorlar uzoq vaqt davomida aniq belgilersiz yashashlari mumkin. Xronik leykemiya asosan kattalar orasida uchraydi va har doim ham davolashga hojat bo'lmaydi, chunki ba'zi holatlarda kasallik uzoq vaqt davomida faqatgina monitoring qilinadi. Biroq, kasallikning og'ir shakllari bo'lishi mumkin, bu esa davolashni talab qiladi.Xronik leykemiya turli shakllarga bo'linadi, asosan xronik limfositik leykemiya (CLL) va xronik miyeloid leykemiya (CML) kabi turlar mavjud.

1. Xronik Limfositik Leykemiya (CLL):

Tavsif: CLL — bu limfositlarning patologik ko'payishi bilan bog'liq bo'lgan leykemiya turi. Limfositlar — bu immun tizimining hujayralari bo'lib, organizmni infeksiyalardan himoya qiladi. CLL ko'pincha yoshi kattaroq erkaklarda uchraydi va bu kasallik juda sekin rivojlanadi. Ko'pincha bemorlar uzoq vaqt davomida hech qanday belgi ko'rmasdan yashashlari mumkin.

Belgilari:Charchoq va zaiflik, To'g'ri oshqozonning kattalashishi yoki limfa tugunlarining kattalashishi, Qon ketish va ko'karmalar, Infeksiyalarga moyillik,Tana haroratining oshishi.

Tashxis: CLLni tashxis qilish uchun qon tahlili,

suyak iligi biopsiyasi va boshqa diagnostik testlar o'tkaziladi. CLLni aniqlashda limfositlar sonining ortishi, shuningdek, maxsus biologik testlar yordamida kasallikni tasdiqlash mumkin.

Davolash: CLLni davolash asosan sekin rivojlanishini hisobga olgan holda boshlanadi. Ba'zan kasallik faqat kuzatiladi (boshqacha aytganda, "watch and wait" strategiyasi). Biroq, ba'zi holatlarda kimyoterapiya, biologik terapiya yoki monoclonal antikorlar kabi davolash usullari qo'llaniladi. Kasallikning sekin rivojlanishi va bemorlarning holatiga qarab davolash rejimi belgilanadi.

2. Xronik Miyeloid Leykemiya (CML): Tavsif: CML miyeloid hujayralarining patologik ko'payishi bilan bog'liq bo'lgan leykemiya turi. Bu kasallik odatda sekin rivojlanadi, lekin vaqt o'tishi bilan tezlashishi mumkin. CMLning xususiyati shundaki, bu kasallikda "Philadelphia xromosomasi" nomli xromosomalar mutatsiyasi yuz beradi. Bu mutatsiya leykemiya hujayralarining tez ko'payishiga olib keladi.

Belgilari: Charchoq va zaiflik, Issiqlik yoki tana haroratining oshishi, Bosh og'rig'i, Tana og'rig'i yoki skelet og'rig'i, Qon ketish yoki ko'karmalar, Bachadon yoki limfa tugunlarining kattalashishi. Tashxis: CMLni tashxis qilishda qon tahlillari, Philadelphia xromosomasining borligini aniqlash uchun molekulyar testlar, suyak iligi biopsiyasi o'tkaziladi. Boshqa testlar orqali kasallikning bosqichini aniqlash mumkin.

Davolash: CMLni davolashda "tyrosine kinase inhibitors" (TKI) kabi dorilar asosiy davolash usulidir. Bu dorilar Philadelphia xromosomasining faoliyatini to'xtatib, leykemiya hujayralarining o'sishini cheklaydi. CML ning boshqa davolash usullari kemoterapiya va suyak iligi transplantatsiyasini o'z ichiga oladi.

Xronik Leykemiya rivojlanishining sabablari: Xronik leykemiya ham genetik, atrof-muhit va boshqa omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Xronik leykemiya turlarining asosiy sabablaridan biri quyidagi omillardir:

Genetik mutatsiyalar: CMLda Philadelphia xromosomasining mutatsiyasi, CLLda esa limfositlarning nazoratsiz ko'payishi mavjud.

Atrof-muhit faktorlar: Ba'zi kimyoviy moddalar, masalan, benzen kabi toksik moddalar, leykemiya rivojlanishiga ta'sir qilishi mumkin.

Radiatsiya: Yuqori darajadagi radiatsiya ekspozitsiyasi ham leykemiya rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Xronik Leykemiya bilan yashash: Xronik

leykemiya kasalligi ko'pincha sekin rivojlanadi, shuning uchun ba'zi bemorlar uzoq vaqt davomida kasallik belgilarsiz yashashlari mumkin. Biroq, davolash va muntazam tibbiy tekshiruvlar bu kasallikni nazorat qilish va bemorning hayot sifatini yaxshilash uchun juda muhimdir. Kasallikning sekin rivojlanishi va uning davolashdagi yangi yondoshuvlar tufayli, xronik leykemiya bilan yashash osonlashdi, ammo to'g'ri va samarali davolash zarur.

Bolaning Oq Qon Kasalligi (Akut Limfoblastik Leykemiya - ALL):

Bolaning oq qon kasalligi, asosan Akut Limfoblastik Leykemiya (ALL) shaklida uchraydi. Bu kasallik bolalarda eng ko'p uchraydigan saraton turi bo'lib, qon tizimining malign kasalligi hisoblanadi. ALLda oq qon hujayralari — limfoblastlar — nazoratsiz o'sib, ko'payadi, bu esa normal qon hujayralarining ishlab chiqarilishini to'xtatadi. Natijada, bolaning organizmi infeksiyalarga qarshi kurashishda, qon ketish va boshqa sog'liq muammolariga qarshi kurashishda qobiliyatsiz bo'ladi.

Akut Limfoblastik Leykemiya (ALL): ALL bolalar orasida eng keng tarqalgan leykemiya turidir. U odatda 2-5 yoshdagi bolalarda eng ko'p uchraydi, ammo har qanday yoshdagi bolalar ham ushbu kasallikka chalinishi mumkin.

Bolaning oq qon kasalligining belgilar va simptomlari:

ALLning belgilari juda turlicha bo'lishi mumkin, lekin asosan quyidagi simptomlar kuzatiladi:

Charchoq va zaiflik: Bola tez charchaydi, odatdagi faoliyatlarni bajara olmaydi.

Issiqlik (fever): Tana harorati ko'tarilishi, infeksiyalarni oldini olish uchun normal immun tizimining zaiflashishi.

Bosh og'rig'i: Miyaning shishishi yoki qon aylanishi buzilishi natijasida bosh og'rig'i kuzatilishi mumkin.

Qon ketish va ko'karmalar: Qon hujayralari sonining pasayishi natijasida qon ketish yoki ko'karmalar paydo bo'ladi.

Oshqozon va limfa tugunlarining kattalashishi: Tana limfa tugunlari va jigarining kattalashishi kuzatiladi.

Boshqa infeksiyalar: Kasallikka qarshi immunitetning pasayishi infeksiyalarni tezda keltirib chiqaradi.

Tashxis: ALLni tashxislash uchun quyidagi usullar qo'llaniladi:

1. Qon tahlili: Qon tarkibini tekshirish orqali oq qon hujayralari sonining ortishi yoki boshqa

o'zgarishlar aniqlanadi.

2. Suyak iligi biopsiyasi: Leykemiya hujayralarini aniqlash uchun suyak iligi namunasi olinadi.

3. Genetik testlar: Xususiy genetik o'zgarishlarni aniqlash va kasallikni tasdiqlash uchun o'tkaziladi. Davolash: ALLni davolash uchun ko'plab usullar mavjud, ammo eng samarali yondoshuv — bu kemoterapiya. Keng tarqalgan davolash usullari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Kemoterapiya: Leykemiya hujayralarini yo'q qilish uchun qo'llaniladi. Bu usul bolada barcha leykemiya hujayralarini yo'q qilishga yordam beradi.

Suyak iligi transplantatsiyasi: Kasallikni davolashda suyak iligi yoki stem hujayralarini transplantatsiyasi amalga oshiriladi. Bu usul eng og'ir holatlarda qo'llaniladi.

Biologik terapiya: Immun tizimini qo'llab-quvvatlash va leykemiya hujayralarini maqsadli ravishda yo'q qilish uchun ishlatiladi.

Radioterapiya: Ba'zan qon hujayralarini yo'q qilish va zararlangan sohalarini davolash uchun ishlatiladi.

Bolaning oq qon kasalligini davolashda muvaffaqiyat: Bolaning oq qon kasalligi hozirgi kunda ko'plab muvaffaqiyatli davolash usullari orqali davolanadi. Akut limfoblastik leykemiya bilan kasallangan bolalar uchun tiklanish imkoniyati yuqori. Yangi davolash yondoshuvlari va tibbiy texnologiyalar tufayli, ALL kasalligiga chalingan bolalar uchun uzoq muddatli tiklanish va hayot sifatining yaxshilanishi ehtimoli juda katta. Bolaning oq qon kasalligini oldini olish: ALLning aniqlanmagan sabablariga qaramay, bolaning sog'lom turmush tarzini saqlash, toza atrof-muhitda yashash, va muntazam tibbiy tekshiruvlar o'tkazish muhimdir. Hozirda oq qon kasalligining oldini olish uchun aniq bir profilaktika yo'li mavjud emas, lekin erta tashxis va davolashni boshlash kasallikni samarali nazorat qilishda muhim rol o'ynaydi. Bolaning oq qon kasalligi — bu murakkab, ammo davolash mumkin bo'lgan kasallik. Erta aniqlash, tezkor va samarali davolash yordamida bola yaxshi tiklanishi mumkin.

Oq qon kasalligining oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuasi: Oq qon kasalligi (leykemiya) ning aniq sabablari hali to'liq aniqlanmagan bo'lsa-da, uning rivojlanishiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan ba'zi omillar mavjud. Ushbu omillarni hisobga olib, leykemiya kasalligini oldini olish uchun quyidagi chora-tadbirlar amalga oshirilishi mumkin:

1. Atrof-muhitga e'tibor:

Radiatsiyadan saqlanish: Yuqori darajadagi radiatsiya oq qon kasalliklarini rivojlantirishi mumkin. Shuning uchun radiatsiya manbalaridan, masalan, tsivil yoki yadro inshootlaridan uzoq turish va zarur bo'lgan holatlarda himoya choralarini ko'rish muhimdir.

Kimyoviy moddalar bilan ehtiyotkorlik: Ba'zi kimyoviy moddalar, masalan, benzen va boshqa toksik moddalar leykemiya rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkin. Shuning uchun ish joylarida, ishlab chiqarishda va kundalik hayotda kimyoviy moddalar bilan ishlashda himoya vositalarini qo'llash zarur.

Havo ifloslanishini kamaytirish: Havo ifloslanishi (masalan, sanoat chiqindilari, avtomobil gazlari) bilan bog'liq bo'lgan kasalliklar orasida leykemiya ham uchrashi mumkin. Toza havo va yashash muhitini saqlash uchun havo sifatini yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlar muhimdir.

2. Genetik omillarni hisobga olish:

Oila tarixini o'rganish: Agar oilada leykemiya kasalligi tarixi bo'lsa, bu bolalarda kasallik rivojlanish ehtimolini oshirishi mumkin. Bunday holatda, bolalar va ular bilan aloqada bo'lgan shaxslar doimiy tibbiy nazoratdan o'tkazilishi lozim.

Genetik maslahat: Genetik mutatsiyalar leykemiya rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Oila a'zolari orasida leykemiya kasalligi tarixi bo'lgan hollarda, genetik maslahat olish va imkoniyat bo'lsa, erkaklar va ayollar uchun genetik tekshiruvlar o'tkazilishi foydalidir.

3. Sog'lom turmush tarzini yuritish:

Muvozanatli ovqatlanish: Yaxshi ovqatlanish, meva va sabzavotlar iste'moli immun tizimini mustahkamlashga yordam beradi, bu esa organizmni kasalliklarga qarshi kurashishda qo'llab-quvvatlaydi. Kam darajada yog'li, yuqori kalorili va zaharli moddalar bilan oziqlanishdan saqlanish kerak.

Jismoniy faollik: Jismoniy faollik va sport bilan shug'ullanish immun tizimining yaxshi ishlashini ta'minlaydi va sog'lom tananing asosiy omillaridan biridir. Buning natijasida organizm stressga qarshi kurashish qobiliyatini oshiradi.

Sigaret va alkogoldan saqlanish: Sigaret chekish va alkogol iste'moli oq qon kasalliklarini rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, sigaret va alkogoldan voz kechish yoki minimal darajada iste'mol qilish leykemiya xavfini kamaytiradi.

4. Kasalliklarni erta aniqlash va tibbiy nazorat:

Muntazam tibbiy tekshiruvlar: Oq qon kasalligi

erta bosqichda deyarli belgilersiz rivojlanishi mumkin. Muntazam tibbiy tekshiruvlar, shu jumladan qon tahlillari va boshqa diagnostik testlar orqali kasallikni erta aniqlash imkoniyati mavjud.

Immun tizimi holatini kuzatish: Immun tizimi zaif bo'lishi oq qon kasalliklari rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Immun tizimi kasalliklari (masalan, autoimmun kasalliklar) bo'lgan bemorlar, mutaxassis tomonidan nazorat qilinishi kerak.

5. Viruslar va infeksiyalarni oldini olish:

Virusli infeksiyalarni profilaktika qilish: Ba'zi viruslar, masalan, Epstein-Barr virusi (EBV) va boshqa infeksiyalar leykemiya rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkin. Infeksiyalarni oldini olish uchun gigiena qoidalariga rioya qilish, vaksinatsiya va to'g'ri davolanish muhimdir.

Immunizatsiya: Ba'zi kasalliklarning oldini olish uchun vaksinatsiya zarur. Masalan, gepatit B virusiga qarshi vaksina olish ba'zi leykemiya turlarini oldini olishda yordam berishi mumkin.

6. Psixologik va stressni boshqarish:

Stressni boshqarish: Uzoq muddatli stress immun tizimini zaiflashtirishi va kasalliklarga qarshi kurashish qobiliyatini kamaytirishi mumkin. Stressni boshqarish, meditatsiya va yoga kabi usullar yordamida sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash zarur.

To'g'ri uyqu: Yaxshi uyqu immun tizimini kuchaytiradi va organizmni tiklashga yordam beradi. Kattalar va bolalar uchun to'g'ri uyqu rejimi muhimdir. Oq qon kasalligining oldini olish uchun muhim bo'lgan chora-tadbirlar orasida atrof-muhitni saqlash, sog'lom turmush tarzini yuritish, stressni boshqarish, muntazam tibbiy tekshiruvlar va infeksiyalarni oldini olish bo'yicha choralar ko'rish zarur. Hozirda leykemiya kasalligini oldini olishning aniq bir yo'li mavjud emas, ammo bu chora-tadbirlar kasallikni rivojlanish xavfini kamaytirishga yordam beradi. Erta tashxis va samarali davolash leykemiya bilan kurashda muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy Oq Qon Kasalligi (Leykemiya) ning Davolash Usullari:

Oq qon kasalligi (leykemiya)ning davolash yondoshuvlari doimiy ravishda rivojlanib bormoqda, yangi tibbiy texnologiyalar va ilmiy tadqiqotlar tufayli samarali davolash usullari kengaymoqda. Leykemiya turlariga qarab, davolash usullari ham farq qiladi, ammo zamonaviy davolashda quyidagi asosiy yondoshuvlar qo'llaniladi:

1. Kemoterapiya: Tavsif: Kemoterapiya — leykemiya hujayralarini yo'q qilish va ularning ko'payishini to'xtatish uchun kimyoviy moddalar ishlatiladigan davolash usulidir. Bu usul leykemiya hujayralarining o'sishini blokirovka qilishga yordam beradi.

Qachon qo'llaniladi: Kemoterapiya leykemiya kasalligining barcha shakllari, xususan, akut leykemiya va ba'zi xronik leykemiya turlari uchun asosiy davolash usulidir.

Davolash jarayoni: Kemoterapiya odatda kurslar shaklida amalga oshiriladi. Bu davolash kurslari bemorning holatiga va kasallikning bosqichiga qarab farq qiladi. Kemoterapiya faqat kasallikni davolashda emas, balki remissiyaga erishish va qaytalanishining oldini olishda ham qo'llaniladi.

2. Suyak Iligi Transplantatsiyasi (Stem Cell Transplantation): Tavsif: Suyak iligi transplantatsiyasi (yoki stem hujayra transplantatsiyasi) kasallikdan zarar ko'rgan yoki yo'qolgan suyak iligini sog'lom donor hujayralari bilan almashtirish usulidir. Bu usul qon hujayralarini ishlab chiqarish va immun tizimini qayta tiklashga yordam beradi.

Qachon qo'llaniladi: Suyak iligi transplantatsiyasi odatda qiyin davolanuvchi leykemiya shakllari yoki remissiyaga erishgan, ammo qaytalanish xavfi bo'lgan bemorlarga qo'llaniladi.

Turi: Autologik (o'zining o'zi hujayralari) va allogenik (donordan olingan hujayralar) transplantatsiya turlari mavjud. Allogenik transplantatsiya ko'proq qo'llaniladi, chunki donor hujayralari yangi qon hujayralarini ishlab chiqaradi.

3. Immunoterapiya: Tavsif: Immunoterapiya — bu organizmning o'z immun tizimini kuchaytirish yoki leykemiya hujayralariga qarshi maqsadli ravishda ishlov berish uchun ishlatiladigan davolash usulidir.

Yangi metodlar: Monoklonal antikorlar: Bu dorilar leykemiya hujayralarini tanib, ularni yo'q qilish uchun ishlatiladi. Masalan, rituksimab va daratumumab kabi antikorlar CLL (xronik limfositik leykemiya)da ishlatiladi.

CAR-T hujayra terapiyasi: Chaqaloq T hujayralarini (immun tizimi hujayralari) maxsus o'zgartirib, leykemiya hujayralariga qarshi kurashish uchun ishlatiladi. Bu yangi va samarali yondoshuv bo'lib, ba'zi turlar uchun davolashda katta muvaffaqiyatlar ko'rsatilgan.

4. Biologik terapiya: Tavsif: Biologik terapiya biologik moddalar yordamida organizmning tabiiy himoya tizimlarini kuchaytiradi. Bu

davolash usuli asosan xronik leykemiya turlari uchun ishlatiladi.

Davolash jarayoni: Biologik davolash usullari immun tizimini kuchaytiradi va leykemiya hujayralarini tanib yo'q qilishga yordam beradi. Masalan, monoklonal antikorlar yoki vaksinalar qo'llanilishi mumkin.

5. Maqsadli terapiya (Targeted Therapy): Tavsif: Maqsadli terapiya leykemiya hujayralarining o'ziga xos biologik xususiyatlariga qarshi ishlov beradi. Bu usulda, kasallikni keltirib chiqaradigan aniq molekulyar o'zgarishlarga qarshi dorilar ishlatiladi.

Misollar: Tyrosine kinase inhibitors (TKI): Xronik miyeloid leykemiya (CML) da Philadelphia xromosomasi tufayli yuzaga kelgan muammolarni hal qilishda TKI dorilari qo'llaniladi (masalan, imatinib).

BCR-ABL ingibitorlari: Bu dorilar CML va boshqa leykemiya turlarida juda samarali bo'ladi, chunki ular leykemiya hujayralarining o'sishini to'xtatadi.

6. Radioterapiya: Tavsif: Radioterapiya yuqori energiyali nurlar yordamida leykemiya hujayralarini yo'q qilishga qaratilgan davolash usulidir.

Qachon qo'llaniladi: Radioterapiya asosan leykemiya kasalligining lokalizatsiyalangan shakllarida yoki suyak iligiga transplantatsiya qilishdan oldin qo'llaniladi. Ba'zi holatlarda radioterapiya kasallikni kamaytirish yoki bosh miyaning zararlanishi oldini olish uchun ishlatiladi.

7. Qo'llab-quvvatlovchi terapiya: Tavsif: Oq qon kasalligi davolanayotgan bemorlar uchun simptomlarni kamaytirish va hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan qo'llab-quvvatlovchi davolash usullari muhimdir.

Davolash jarayoni: Bunga og'riqni boshqarish, suyuqlikni saqlash, infeksiyalarni oldini olish va umumiy holatni yaxshilash uchun dorilar kiradi. Boshqa qo'llab-quvvatlovchi usullar orasida fizioterapiya, psixologik yordam, ovqatlanish va sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash kiradi. Zamonaviy leykemiya davolash usullari o'zgarib bormoqda va hozirda ilg'or usullar, jumladan, kemoterapiya, immunoterapiya, maqsadli terapiya va suyak iligi transplantatsiyasi mavjud. Yangi texnologiyalar va ilmiy tadqiqotlar yordamida kasallikni davolash samaradorligi oshmoqda. Erta tashxis va individual davolash rejaları yordamida bemorlarning tiklanish imkoniyatlari yanada yaxshilanmoqda.

Umumiy Xulosa

Oq qon kasalligi (leykemiya) — bu qon tizimining malign kasalligi bo'lib, oq qon hujayralarining nazoratsiz o'sishi natijasida rivojlanadi. Bu kasallik turlari ko'p, ularning orasida akut va xronik shakllar mavjud. Akut leykemiya tez rivojlanadi va darhol davolashni talab qiladi, xronik leykemiya esa uzoq vaqt davomida belgilar bermasdan rivojlanishi mumkin. Zamonaviy tibbiyotda leykemiya davolash usullari sezilarli ravishda rivojlanib, samarali yondoshuvlar, masalan, kemoterapiya, immunoterapiya, suyak iligi transplantatsiyasi, maqsadli terapiya va radioterapiya qo'llaniladi. Bu davolash metodlari har xil leykemiya turlariga qarab moslashtiriladi va bemorning umumiy holatiga, kasallikning bosqichiga qarab tanlanadi. Yangi biologik va genetik usullar yordamida kasallikning oldini olish va davolashda yangi ufqlar ochilmoqda. Leykemiya kasalligini oldini olishning aniq usullari yo'q, ammo sog'lom turmush tarzini yuritish, kimyoviy moddalardan va radiatsiyadan saqlanish, muntazam tibbiy tekshiruvlar o'tkazish orqali kasallikning rivojlanish xavfini kamaytirish mumkin. Shuningdek, bolalar va kattalar uchun erda tashxis qo'yish va zamonaviy davolash usullari yordamida leykemiya bilan kurashishda ijobiy natijalarga erishish mumkin. Kelajakda ilmiy tadqiqotlar va yangi tibbiy texnologiyalar leykemiya davolashining samaradorligini oshirishga, bemorlar hayot sifatini yaxshilashga va tiklanish ehtimolini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Oksford universiteti. (2021). *Advances in Cancer Therapy*. Oxford University Press.
2. Garvard universiteti. (2020). *Recent Developments in Cancer Research and Treatment*. Harvard Medical School Publications.
3. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST). (2020). *Global Cancer Statistics 2020*. World Health Organization.
4. Edhacare.com. (2021). *Cutting-edge treatments for brain tumor*. <https://www.edhacare.com>.
5. *Journal of Cancer Research and Therapy*. (2021). *Targeted Cancer Therapy: Current Approaches and Future Directions*. 39(4), 555-563.